

Förvaltningsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om ordnande av social- och hälsovård

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om ordnande av social- och hälsovård (RP 210/2024 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Erkki Papunen, social- och hälsovårdsministeriet
- beredskapsdirektör Pekka Tulokas, social- och hälsovårdsministeriet
- räddningsöverinspektör Tuomas Pylkkänen, inrikesministeriet
- överläkare Juha-Petri Ruohola, Försvarsmakten
- ledande beredskapsexpert Mikko Matikkala, Försörjningsberedskapscentralen
- sakkunnigläkare Tuula Kock, Velfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
- koncerndirektör Mika Kontio, Birkalands velfärdsområde
- sektordirektör, barn, unga och familjer Pia-Maria Sjöström, Österbottens velfärdsområde.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- finansministeriet
- Helsingfors stad
- HUS-sammanslutningen
- Norra Savolax velfärdsområde
- Satakunta velfärdsområde
- Finlands Kommunförbund.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Regeringen föreslår ändringar i bestämmelserna om beredskap, förberedelser och hantering av störningssituationer i lagen om ordnande av social- och hälsovård (612/2021). Syftet med ändringarna är att stärka social- och hälsovårdens beredskap och förberedelser för störningar under

Utlåtande FvUU 6/2025 rd

normala förhållanden och för undantagsförhållanden. Utskottet ser det som ett viktigt syfte att lagstiftningen preciseras så att arrangemangen för ledning, styrning och andra arrangemang inom välfärdsområdena och de fem samarbetsområdena och på riksnivå bildar en nationell helhet.

Utskottet konstaterar att myndigheterna bör ha tillräckliga metoder för bindande styrning och ledning av social- och hälsovården i förekommande fall samt för anpassning av verksamheten för att säkerställa servicen och försörjningen också vid störningar under normala förhållanden. Utskottet anser det motiverat att myndigheterna ges tillräckliga befogenheter i lagstiftningen för normala förhållanden för att man ska kunna förbereda sig på olika hotbilder. Ledningen ska också under undantagsförhållanden och vid störningar bygga på de ledningsstrukturer som gäller under normala förhållanden. Utskottet anser utifrån inkommen utredning att det är viktigt att den föreslagna lagstiftningen träder i kraft så snart som möjligt.

I propositionsmotiven uppges det ha förekommit brister i beredskapen inom social- och hälsovården vid störningssituationer som drabbar flera välfärdsområden samtidigt och som kräver resurser från fler än ett välfärdsområde. De regionala och nationella befogenheter som behövs för ledningen av de gemensamma resurserna är i nuläget inte vare sig tydliga eller tillräckliga för att bemöta de utrikes- och säkerhetspolitiska hotbilderna. Dessutom bör det noteras att Försvarsmakten så gott som helt förlitar sig på välfärdsområdenas servicesystem inom social- och hälsovården, såväl under normala förhållanden som när krig hotar och under krigstid, vilket kräver att social- och hälsovården kan fungera som en nationell helhet.

Finlands och Europas omvärld och säkerhetspolitiska miljö har förändrats i grunden sedan Ryssland inledde ett fullskaligt anfallskrig i Ukraina i februari 2022. Säkerhetsläget är allvarligt och svårt att förutse. Den säkerhetspolitiska miljön har försämrats långvarigt och någon snabb utveckling till det bättre kan inte förväntas, även om kriget i Ukraina någon gång skulle upphöra. Förändringarna i den utrikes- och säkerhetspolitiska omvärlden har påverkat beredskapsförpliktelserna också inom social- och hälsovården.

Beredskap för de faktiska hoten i den förändrade omvärlden förutsätter starkare regionalt, nationellt och internationellt samarbete över gränserna för ansvarsområdena och välfärdsområdena med till exempel räddningsväsendet, Gränsbevakningsväsendet, Försvarsmakten och Nato, understryker utskottet. Det är viktigt att bestämmelserna möjliggör behövligt samarbete mellan välfärdsområdena och kommunerna i beredskapsplaneringen och vid förberedelserna. Utskottet betonar vikten av en gemensam lägesbild för myndigheterna och olika förvaltningsnivåer i en omvärld som ständigt förändras och är svår att förutse. Det är angeläget att information om lägesbilderna också kan spridas på ett ändamålsenligt sätt.

Statsrådets försvarsredogörelse, säkerhetsstrategin för samhället och den tväradministrativa nationella riskbedömningen styr beredskapen inom de olika förvaltningsområdena och samordnar de nationella principerna för beredskapen. Förvaltningsutskottet har redan under innevarande valperiod lämnat utlåtande om den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen (FvUU 16/2024 rd) och kommer lämna utlåtande till försvarsutskottet om den försvarsredogörelse som för närvarande behandlas (SRR 9/2024 rd). Redogörelsen för den inre säkerheten avses bli överlämnad till riksdagen under vårsessionen 2025. Förvaltningsutskottet anser det viktigt att beredningen av alla säkerhetsredogörelser och andra viktiga strategier bygger på en gemensam lägesbild. Säkerhets-

Utlåtande FvUU 6/2025 rd

frågorna måste granskas som en omfattande helhet för att faktorer och fenomen som påverkar Finlands säkerhet samt sambanden mellan dem ska kunna upptäckas så effektivt som möjligt, menar utskottet. Säkerheten kan inte längre tydligt delas in i yttre och inre säkerhet, utan de är nära kopplade till varandra. Detta framgår också av de risker och hotbedömningar som beskrivs i motiveringen.

I säkerhetsstrategin för samhället (Statsrådets principbeslut den 16 januari 2025) beskrivs en verksamhetsmodell för den övergripande säkerheten där de vitala samhällsfunktionerna tryggas i samarbete mellan myndigheter, näringsliv, organisationer och medborgare. Utskottet konstaterar att den övergripande säkerheten utgör grunden för det finländska samhällets kristålighet, dvs. resiliens. Exempelvis befolkningens handlingsförmåga och service samt mentala kristålighet är enligt säkerhetsstrategin för samhället vitala funktioner som är nödvändiga för att samhället ska fungera, och de måste kunna upprätthållas under alla omständigheter.

Utskottet anser det viktigt att kriståligheten, beredskapen och förmågan att hantera störningar främjas på bred front i ett samhälle med inbördes beroendeförhållanden. Detta innebär i beredskapen inom social- och hälsovården till exempel att samarbetet mellan den offentliga och den privata sektorn fungerar och att resurserna inom den privata sektorn beaktas tillräckligt i beredskapen i stort. Utskottet konstaterar i detta sammanhang att riksdagen för närvarande behandlar en proposition med förslag till lagstiftning om nationellt genomförande av CER-direktivet om kritiska aktörers motståndskraft (RP 205/2024 rd). Den föreslagna regleringen innehåller bland annat ett enhetligt förfarande för att identifiera kritiska aktörer samt skyldigheter för olika myndigheter och kritiska aktörer.

I den senast utarbetade nationella riskbedömningen 2023 identifierades cirka 20 centrala risker med stor nationell betydelse. När det gäller riskerna på nationell nivå bereder sig social- och hälsovården på till exempel pandemier, terroristattacker, cyberangrepp, miljöolyckor, störningar i kraftförsörjningen, användning av militär makt, massinvandring och CBRN-hot (Chemical, Biological, Radiological, Nuclear). Förvaltningsutskottet betonar vikten av beredskap och beredskapsplanering i den nuvarande säkerhetspolitiska miljön. Exempelvis hybridpåverkan har ökat och diversifierats och kan innefatta bland annat cyberattacker, informationspåverkan och skadegörelse på kritisk infrastruktur.

Bestämmelser om de behöriga myndigheternas beredskapsskyldighet finns i beredskapslagen (1552/2011) och i speciallagstiftningen. Enligt 50 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård ska ett välfärdsområde i samråd med kommunerna inom sitt område och de andra välfärdsområdena i samarbetsområdet för social- och hälsovården genom beredskapsplaner och andra åtgärder i förväg skaffa sig beredskap inför störningssituationer och undantagsförhållanden. Enligt propositionsmotiven har det inom social- och hälsovården saknats enhetliga verksamhetsmodeller och nationella ledningsstrukturer i fråga om beredskap, förberedelser och hantering av störningssituationer. Omstruktureringen av social- och hälsovården har dock för sin del förtydligat situationen när beredningen på samarbetsområdesnivå har förbättrat beredskapen och samarbetet mellan de välfärdsområden som hör till samma samarbetsområde. Kompetens och resurser har sammanställts också på välfärdsområdesnivå.

Utlåtande FvUU 6/2025 rd

Förvaltningsutskottet välkomnar att beredskapen och förberedelserna inom social- och hälsovården utvecklas genom att samarbetsområdenas och beredskapscentrens roll stärks. Den föreslagna regleringen möjliggör en enhetligare beredskapsplanering än för närvarande. Velfärdsområdena inom ett samarbetsområde för social- och hälsovården ska även i fortsättningen i samarbetsavtalet mellan velfärdsområdena komma överens om arbetsfördelningen, samarbetet och samordningen mellan velfärdsområdena när det gäller beredskapen. Social- och hälsovårdsministeriet föreslås få befogenheter i den nationella ledningen vid undantagsförhållanden och störningar inom social- och hälsovården. Som stöd för beredningen av besluten om detta inrättas en nationell beredskapsgrupp för social- och hälsovården, med en företrädare bland annat för varje samarbetsområde.

Enligt de nya bestämmelserna ska dessutom social- och hälsovårdsministeriet samt de i förvaltningsstadgorna angivna tjänsteinnehavare i de velfärdsområden som är huvudmän för universitetssjukhus ha ledningsansvaret inom social- och hälsovården enligt samarbetsområde eller nationellt, om det behövs exempelvis på grund av störningssituationens omfattning eller sakens brådskande natur. De föreslagna ändringarna gör det möjligt att snabbare än nu inleda åtgärder inom social- och hälsovården i störningssituationer under normala förhållanden samt under undantagsförhållanden.

Förvaltningsutskottet lägger vikt vid räddningsväsendets roll som central säkerhetsmyndighet. Utskottet betonar att utmaningarna i den ständigt föränderliga och osäkra säkerhetspolitiska miljön måste beaktas inom velfärdsområdenas räddningsväsende. Kapaciteten för räddningsverksamhet och för varningar till och skydd av befolkningen baserar sig också under de allvarligaste undantagsförhållandena till stor del på räddningsmyndigheternas prestationsförmåga och system under normala förhållanden. Utskottet anser att räddningsväsendet måste tillförsäkras tillräckliga resurser. Man bör också under alla förhållanden kunna se till att det finns tillräcklig tillgång till social- och hälsovårdstjänster. Dessutom är det viktigt att beredskapsplaneringen inom social- och hälsovården samordnas med räddningsmyndigheternas verksamhet och att ledningsansvaret i alla situationer är så tydligt som möjligt.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande FvUU 6/2025 rd

Helsingfors 26.3.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Mauri Peltokangas saf
vice ordförande Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Petri Honkonen cent
medlem Juha Hänninen saml
medlem Mari Kaunistola saml
medlem Anna Kontula vänst
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Mira Nieminen saf
medlem Saku Nikkanen sd
medlem Eemeli Peltonen sd
medlem Hanna Räsänen cent
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Ben Zyskowitz saml.

Sekreterare var

utskottsråd Henri Helo.